

TRI THỨC VÀ NHỮNG BÀI HỌC VIỆC THAM GIA CỦA CÁC BÊN LIÊN QUAN: THAM VẤN NGƯỜI DÂN (FPIC)

Chương trình UN-REDD Châu Á- Thái Bình Dương Hoạt động tham vấn người dân (FPIC)

Là chương trình UN-REDD quốc gia đầu tiên được bắt đầu thực hiện, chương trình ở Việt Nam phải quan tâm đến vấn đề tham vấn người dân ở tỉnh Lâm Đồng, nơi thí điểm chương trình. Mặc dù thủ tục tham vấn người dân đã được thiết kế và thực hiện ở quy mô dự án, như trong ngành khai mỏ và thậm chí cho một dự án dầu cọ ở Indonesia, song quy mô tham vấn người dân đối với REDD+ lớn hơn và do vậy, thủ tục sẽ phức tạp hơn.

Hàng loạt các sự kiện nâng cao nhận thức đã được tổ chức, bắt đầu từ cấp trung ương và sau đó tiến hành ở tỉnh, các huyện, xã và thôn. Các hoạt động nâng cao nhận thức đã được hỗ trợ bằng tài liệu truyền thông, tờ gấp, áp phích và video đã qua "kiểm nghiệm thực tế" trước khi sử dụng rộng rãi. Những tuyên truyền viên địa phương, biết tiếng địa phương được tuyển dụng và đào tạo và tổ chức các đợt tham vấn người cấp thôn. Một quy trình tương tự cũng đang được chuẩn bị triển khai cho chương trình UN-REDD ở In-đô-nê-xi-a.

Các nguyên tắc tham vấn người dân

Quyền của người dân được hưởng hoặc không tham vấn người dân đối với các biện pháp có thể ảnh hưởng xấu đến người dân, là cách diễn đạt về quyền tự quyết. Đối với các dân tộc bản địa, quyền này được nhắc đến một cách thiêng liêng trong Bản tuyên bố của LHQ về các quyền của các dân tộc bản địa (UNDRIP). Chương trình UN-REDD thừa nhận và áp dụng các quyền này đối với các cộng đồng địa phương bất kể gốc gác dân tộc của họ. Trong bối cảnh đó:

- **Tự nguyện (Free):** hàm ý là không ép buộc, không dọa dẫm hoặc lôi kéo.
- **Được tham vấn trước (Prior):** có nghĩa là phải có được sự Đồng thuận hoàn toàn từ trước, ứng với yêu cầu thời gian của những người dân được tham vấn.
- **Được cung cấp đầy đủ thông tin (Informed):** có nghĩa là thông tin cung cấp cho họ (ít nhất) phải đề cập đến lý do, bản chất, thời gian, quy mô, nhịp độ, cũng như khả năng đảo ngược được của bất kỳ đề xuất dự án hay hoạt động nào; tính cục bộ của các khu vực sẽ bị ảnh hưởng xấu; đánh giá các tác động về kinh tế, xã hội, văn hoá và môi trường; nhân viên có khả năng tham gia; và các thủ tục có thể cần có.
- **Đồng thuận (Consent):** hàm ý là, hoạt động tham vấn và tham gia là các hợp phần có ý nghĩa quan trọng của quá trình tìm kiếm sự đồng thuận. Tham vấn cần được tiến hành có thiện ý và cộng đồng địa phương phải có khả năng tham gia thông qua các đại diện mà họ tự do lựa chọn. Việc đưa triển vọng giới vào quá trình này là rất cần thiết. Quá trình này có thể còn có cả phương án không đồng thuận.

BÀI HỌC RÚT RA TỪ VIỆC THAM VẤN NGƯỜI DÂN Ở CHÂU Á-THÁI BÌNH DƯƠNG

■ Bài học 1: Cần có đủ thời gian để nâng cao nhận thức

Một hoạt động nâng cao nhận thức duy nhất cho các cộng đồng địa phương là chưa đủ, bởi lẽ các vấn đề xoay quanh biến đổi khí hậu là hoàn toàn phức tạp và cần có các cuộc thảo luận nhiều lần để nâng cao nhận thức; cũng như do yêu cầu về mặt thời gian, không phải tất cả mọi người dân đều có thể dự một hoạt động duy nhất. Do vậy, cần tổ chức một số hoạt động nâng cao nhận thức trong thời gian hàng tuần hoặc hàng tháng.

■ Bài học 2: Cần huy động sự tham gia của các cơ quan chính quyền địa phương một cách khéo léo

Đương nhiên chính quyền địa phương sẽ cảm nhận được rằng họ có quyền được tham gia vào bất kỳ hoạt động nào trong khu vực quản lý hành chính của họ và điều đó cần phải được tôn trọng. Đồng thời, sự tham gia trực tiếp và hữu hình của các cán bộ chính quyền địa phương có nguy cơ vi phạm nguyên tắc “tự nguyện” đồng thuận. Do vậy, việc thương lượng với chính quyền địa phương là cần thiết để làm rõ vai trò tiếp cận, thoả mãn mong muốn được tham gia của họ, nhưng không làm mất đi hiệu lực của quá trình tham vấn người dân (FPIC).

■ Bài học 3: Việc sử dụng các tuyên truyền viên địa phương là rất cần thiết để các hoạt động nâng cao nhận thức và thảo luận các vấn đề một cách hiệu quả

Việc truyền thông các vấn đề phức tạp liên quan đến REDD+ thậm chí còn khó khăn hơn khi phải dùng đến ngôn ngữ thứ hai trong giao tiếp. Truyền thông bằng ngôn ngữ thứ nhất là cần thiết và do vậy, thường phải tuyển dụng những tuyên truyền viên người địa phương. Tuy nhiên, những tuyên truyền viên này thường là những người chưa được học về các vấn đề này. Vì vậy họ cần được tập huấn kỹ lưỡng.

■ Bài học 4: Việc tư liệu hoá các quyết định tham vấn người dân có thể là một thách thức

Các cộng đồng địa phương có thể ngại đưa ra quyết định bằng văn bản, nhất là các cá nhân phải ký vào giấy tờ. Quyết định bằng miệng có thể thích hợp hơn cả, song lại mở ra khả năng mâu thuẫn về quyết định sau này. Có lẽ, cách thoả hiệp có thể cần thiết là ghi chép hồ sơ về những quyết định bằng miệng.

■ Bài học 5: Tham vấn người dân (FPIC) về REDD+ là một quá trình liên tục, chứ không phải một sự kiện duy nhất

Khi các nước sẵn sàng thực hiện REDD+, các nước sẽ có chiến lược REDD+ quốc gia hướng dẫn. Tuy nhiên, tham vấn người dân bản thân nó không phải là một chiến lược, mà là một quá trình, theo đó REDD+ được thực sự thực hiện. Trên thực tế, điều đó có nghĩa là các biện pháp can thiệp để cắt giảm phát thải cần được lồng ghép vào công tác xây dựng kế hoạch phát triển kinh tế xã hội và chính trong quá trình xây dựng kế hoạch này cần lồng ghép hoạt động tham vấn người dân. Làm như vậy, REDD+ có thể có tác dụng như một chất xúc tác để các cộng đồng địa phương tham gia rộng rãi hơn trong quá trình ảnh hưởng đến đời sống của họ, và từ đó tăng thêm tính minh bạch cũng như tăng cường các quá trình dân chủ.

Tổng Cục Lâm Nghiệp
Bộ Nông Nghiệp
và Phát triển Nông thôn
A Số 2, Ngọc Hà, Hà Nội,
Việt Nam.
T (84) 4 6 273 7912/13
F (84) 4 6 273 7914
W www.vietnam-redd.org

Mr. Petteri Vuorinen
Regional Coordinator,
FAO
T +66 2 697 4301
E petteri.vuorinen@fao.org

Mr. Timothy Boyle
Regional Coordinator,
UNDP
T +66 2 288 2728
E timothy.boyle@undp.org

Ms. Hanna Uusimaa
Programme Officer,
UNEP
T +66 2 288 2861